

ECONOMIA / SET DIES

El president Bush ha sorprès els europeus amb el seu projecte de creació de noves centrals nuclears als Estats Units per compensar el dèficit d'energia elèctrica que pateixen. Les restriccions elèctriques imposades a Califòrnia representen el pitjor dels fracassos del que és l'Estat bressol de la nova economia, d'Internet i de Silicon Valley, i el govern no està per brocs a l'hora de buscar-hi solucions. Els americans han fet el ridícul i això fa mal.

Un anunci d'aquest estil a Europa resulta impensable, tot i que també tenim a la cantonada el problema energètic. Però per als europeus l'energia d'origen nuclear és una font energètica a liquidar i no s'entendria una proposta similar. Potser perquè tenim proper en el temps i en l'espai la central de Txernòbil a Ucraïna, que és l'únic cas de desastre en la història d'aquelles centrals. Als Estats Units i fins i tot nosaltres a Vandellòs, hem tingut ensurts sense conseqüències, però els resultats de Txernòbil són dels que expliquen una actitud hostil cap a qualsevol projecte de nova creació de centrals. El record de Txernòbil i potser també perquè és a Europa on els moviments ecologistes tenen més força de mobilització.

De fet, fins que va parlar el president Bush, només es plantejava la creació de noves centrals en països del Tercer Món, sobretot asiàtics, amb comptagotes i com a darrera solució. No obstant, per a valorar la situació present hem de recordar que a França, un país força modern, el 70% de l'energia de què disposen els seus ciutadans és nuclear. A Catalunya tenim aproximadament el mateix percentatge. Dit d'una altra manera, la major part de l'electricitat que consumim els catalans ens arriba de Vandellòs II, d'Ascó I i d'Ascó II. O sigui que si haguéssim de tancar aquestes centrals de cop ens quedàrem totalment col·lapsats.

Les centrals nuclears van sortir com bolets durant els anys setanta del segle passat, com a resposta del món occidental a la forta alça dels preus del petroli, imposada per l'OPEP (Organit-

Les centrals nuclears i els seus residus

Francesc Cabana i Vancells

Instal·lacions de la central Vandellòs II

zació de Països Exportadors de Petroli). Uns anys més tard, l'arribada del gas natural va permetre fer electricitat a partir d'aquesta energia, més neta, menys perillosa i més abundant que el petroli, i es va començar a explotar la força del vent –energia eòlica–. L'empresa catalana que més va jugar la carta nuclear va ser Fecsa (Forces Elèctriques de Catalunya SA) i ho va pagar amb la seva desaparició com a empresa catalana i independent, per culpa de l'alt cost de les instal·lacions i perquè va haver de pagar-les en dòlars, en uns anys de forta devaluació de la pesseta. Totes les empreses tenien els mateixos problemes, però va ser la catalana la que va pagar per les altres els plats trencats.

Les centrals nuclears generen uns residus altament radioactius, que han

de ser colgats sota terra o sota el mar i recoberts per espesses capes de ciment. Uns residus que deixaran de ser perillosos al cap de molts anys, més dels que veurem els que avui llegim aquest article. Als països de l'Europa occidental, tots els moviments ecologistes i l'opinió pública en general estan en contra del dipòsit de residus de tota mena i especialment contra els radioactius. Els països desenvolupats, que són els que més en generen, són els més contraris que es colguin a casa seva. Que se'ls quedi el veí, vaja.

Durant molts anys he sentit dir que hi ha hagut països del Tercer Món que han obtingut grans ingressos econòmics per deixar que Estats desenvolupats o multinacionals productores d'energia nuclear deixessin els residus a casa seva. Durant les meves estades a

l'Àfrica, a la dècada dels anys vuitanta i noranta es deia que el president Obiang, de la República de Guinea Equatorial, i altres caps de govern de la zona, havien autoritzat el llançament de residus nuclears en el Golf de Guinea, prop de les seves costes, a canvi de diners que, evidentment, no s'aplicaven ni a la construcció d'escoles, ni a la d'hospitals o carreteres, sinó més aviat anaven a parar a comptes particulars dels alts funcionaris, en paradisos fiscals apreciats per les dictadures africanes. Ara s'ha informat d'un fet cert, que m'ha impressionat i del qual la premsa se n'ha fet poc ressò. El Parlament rus ha donat el seu vistiplau a convertir-se en receptor d'aquests residus en zones allunyades de la població i a Sibèria, a canvi dels inevitables i generosos diners que els faran arribar els que els han produït.

Aquests fets fan pensar en la diferent aproximació al problema dels residus per part del que anomenem món civilitzat i desenvolupat i el món endarrerit i més pobre. Els primers són els que creen els residus i els segons els que se'ls queden. I serà així mentre els primers tinguin els diners necessaris per a comprar els segons, i aquests els necessitin per alleujar la seva misèria –amb el benentès que els seus governants siguin honestos–. Un plantejament equitatiu seria demanar que cada país trobi una solució en el seu territori per als residus creats, però com que en aquests països sempre hi ha una opinió pública contrària, que es mobilitza i que controla vots, la solució més fàcil resulta la més injusta.

Fa anys que la humanitat té plantejat el problema de substituir el petroli –energia no renovable– per altres fonts energètiques no contaminants i no perilloses. De solucions n'hi ha, ja que l'univers és pura energia, però cal posar-s'hi d'una vegada, deixant al marge l'energia nuclear, al mateix temps que el petroli. I si ens considerem majors d'edat hauríem de trobar una solució als residus que produïm, sense carregar el mort al veí. Els moviments ecologistes haurien de ser els primers a assumir aquestes responsabilitats. Potser els nostres nèts ho veuran.

TRIBUNA DE LA NOVA ECONOMIA

El misteri de la productivitat minvant

José García-Montalvo

Professor del departament d'economia i empresa. Universitat Pompeu Fabra

Bill Gates va presentar recentment el nou Windows XP, i en una entrevista televisiva a la CNN amb motiu d'aquesta presentació va dir que el món només havia vist un petit exemple del que és capaç de fer la tecnologia: "En un futur pròxim la productivitat es multiplicarà per cinc com a resultat de la implantació de les noves tecnologies". Al cap de pocs dies, l'anunci de la caiguda de l'1,2% de la productivitat de l'economia dels Estats Units durant el primer trimestre del 2001 semblava dubtes sobre el seu optimisme tecnològic.

Aquesta és la primera caiguda des del 1995 i suposa una situació molt pitjor que l'anunciada inicialment (-0,1%). Recordem que, no fa tant de temps, en el quart trimestre del 1999, la productivitat en el gegant americà va créixer el 8%, i quasi tots els analistes parlaven, com Gates, de l'imparable impuls de les noves tecnologies sobre l'eficiència productiva. Productivitat estructural o cíclica? És

el final del miracle de la productivitat que va començar al 1995? La resposta depèn de en quina mesura l'augment de la productivitat és estructural o cíclic.

Per una banda, els tecnoescèptics es freguen les mans i assenyalen que ja havien pronosticat que la major part de l'augment de la productivitat era provocat per un efecte cíclic. La forta expansió en els últims anys i l'insostenible ritme inversor en noves tecnologies hauria provocat un augment molt important, encara que transitori, de la productivitat. Per altra banda, des de les posicions més optimistes, es considera que la major

part de l'augment mitjà del 3% de la productivitat des de l'any 1995 es deu a factors estructurals, fet que suposa que quan es recuperi la demanda s'hauria de tornar a un ritme de creixement que oscil·li al voltant de la xifra del 3%.

La realitat es troba segurament entre aquests dos extrems. Sembla clar que aspirar a taxes sostingudes de creixement de la productivitat entorn del 3%-3,5% és una quimera, especialment si es té en compte el fet que durant l'anterior revolució de l'electricitat i de l'automòbil l'augment de la productivitat va ser del 2,5%. No hi ha dubte que hi ha un

component cíclic en l'augment de la productivitat, però no seria raonable pensar que la totalitat de la millora productiva dels últims anys es deu a factors transitoris.

Durant la segona meitat dels anys 80 i la primera dels 90, els economistes no podien explicar-se com la inversió en ordinadors i noves tecnologies no es veia reflectida en les dades sobre productivitat. Tots cavaven en les xifres un augment ràpid de la productivitat, però no el trobaven. A la segona meitat dels 90 els augments en l'eficiència productiva apareixien per tot arreu. Ara sembla que amb el començament del nou segle la productivitat torna a amagar-se.

De totes maneres, els economistes no tenen temps per buscar-la ja que la preocupació s'ha desplaçat cap una altra qüestió a causa que s'han encès les alarmes antiinflació. Caigudes en la productivitat (-1,2%) i augments en els costos laborals (5,2%) anuncien mals temps per la inflació.